

Jakub Borno

Zakup F-35 kolejnym krokiem na drodze do wzmacniania zdolności wojskowych Republiki Czeskiej

29 stycznia 2024 r. Minister Obrony Republiki Czeskiej Janá Černochová podpisała list ofertowy i akceptacyjny dotyczący zakupu 24 myśliwców piątej generacji F-35, produkowanych przez amerykański koncern Lockheed Martin. Kontrakt jest jednym z szeregu zakupów modernizacyjnych, które Republika Czeska podjęła po wybuchu pełnoskalowej wojny na Ukrainie. Stanowi on egzemplifikację ambitnej polityki Republiki Czeskiej w zakresie rozwijania zdolności obronnych i partycypowania w zabezpieczeniu wschodniej flanki NATO.

Wprowadzenie. Wybuch pełnoskalowej wojny na Ukrainie spowodował wzrost popytu na uzbrojenie i ogólny trend militaryzacji w Europie. Mimo że wiele europejskich państw członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO) rozpoczęło zwiększone wydatkowanie na zbrojenie i wzmacnianie swoich sił zbrojnych jeszcze w efekcie wydarzeń z 2014 r., to właśnie pełnoskalowa inwazja Rosji stała się katalizatorem tej polityki. Trend ten dostrzegalny jest także w Republice Czeskiej, która wymagany w ramach NATO poziom wydatków na zbrojenie rządu 2% osiągnie dopiero w bieżącym roku. Należy jednak zauważyć, że skokowy wzrost poziomu wydatków stanowi istotną zmianę w porównaniu z latami poprzednimi.

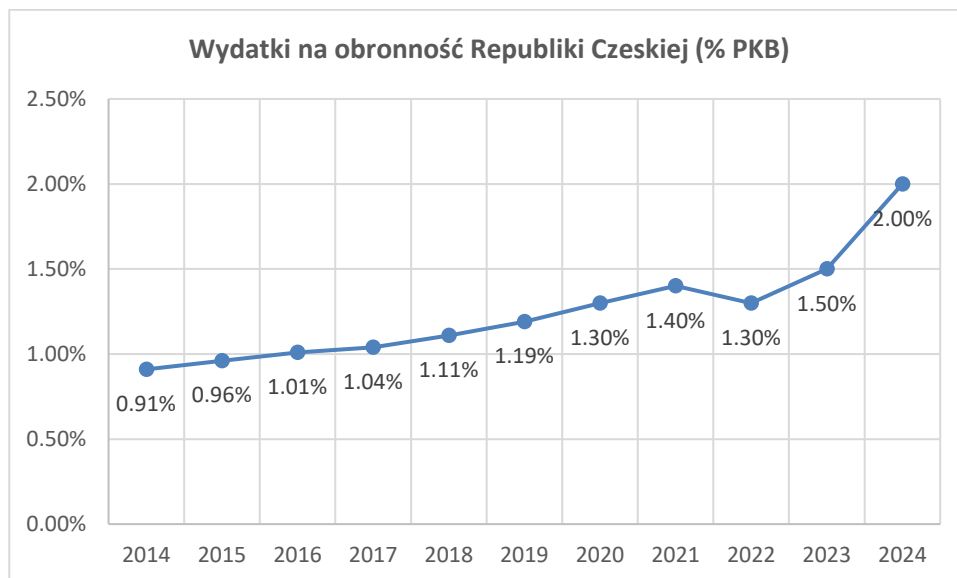
Strategia Bezpieczeństwa z 2015 r. (zaktualizowana w 2023 r.) zakładała osiągnięcie wydatków obronnych rządu 1,4% PKB w 2020 r., ale dalsze ich podnoszenie do poziomu 2% warunkowała stabilnością finansów publicznych, bez określania perspektywy czasowej, w której poziom ten mógłby zostać osiągnięty¹. W 2017 r. ówczesny rząd ANO-ČSSD deklarował osiągnięcie poziomu wydatków obronnych na poziomie 2% PKB w ciągu najbliższej dekady, tj. do 2027 r. („Prace IEŚ” 1/2023, s. 32), co znalazło odzwierciedlenie w przyjętej w tym samym roku Strategii Obronnej Republiki Czeskiej². W poprzednich latach roczny wzrost wydatków na obronność wahał się między 0,03% a 0,2% (patrz wykres poniżej), a jeszcze w 2022 r., tuż przed wybuchem pełnoskalowej wojny na Ukrainie, zasadność wzrostu wydatków obronnych do poziomu 2% PKB była przedmiotem debaty politycznej i eksperckiej³. Pomimo tych wątpliwości konieczność szybszego podniesienia wydatków obronnych została zasygnalizowana w opublikowanej w 2019 r. Koncepcji Rozwoju Sił Zbrojnych Republiki Czeskiej 2030. Był to pierwszy tego rodzaju dokument, w którym wyraźnie zadeklarowano, że poziom wydatków obronnych na poziomie 2% PKB zostanie osiągnięty w 2024 r.⁴

¹ <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

² <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/obronna-strategie-2017.pdf>

³ <https://www.czdefence.cz/clanek/2-hdp-na-obranu-pro-ceskou-republiku>

⁴ https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/koncepcie_2030.pdf

Opracowanie własne na podstawie: S. Czarnecki, *Strategia bezpieczeństwa i strategia obrony Republiki Czeskiej*, w: B. Surmacz, *Strategie bezpieczeństwa i obrony państw Europy Środkowej: Czechy, Słowacja, Węgry*, „Prace IEŚ” 1/2023, Lublin 2023, s. 32; <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/czech-republic-defense>; <https://www.army.cz/en/facts-file/defence-budget/defence-budget-130198/>

Zakup myśliwców F-35. Jednym z założeń NATO jest nie tylko zwiększenie całościowego poziomu wydatków do 2% PKB, ale również przeznaczanie minimum 20% budżetów obronnych państw Sojuszu na modernizację ich Sił Zbrojnych. To założenie jest z kolei bezpośrednio związane z koniecznością zakupu nowego uzbrojenia. Republika Czeska dokonała istotnych postępów w tym zakresie, a podpisany w styczniu br. kontrakt na zakup 24 samolotów bojowych piątej generacji F-35 jest swoistym symbolem poczynionych i planowanych inwestycji. Republika Czeska stanie się jednym zaledwie kilkunastu posiadaczy tych maszyn. Liczba państw, które w przyszłości będą posiadały te myśliwce, znacząco wzrosła w ostatnich miesiącach. Od 2022 r. Lockheed Martin przyjął szereg zamówień m.in. z Finlandii, Kanady, Niemiec oraz Szwajcarii.

W Republice Czeskiej samoloty F-35 zastąpią JAS-39 Gripen C/D, które znajdują się na wyposażeniu tamtejszych Sił Powietrznych od 2005 r. Obecnie Republika Czeska dysponuje 14 tymi maszynami, które są użytkowane na podstawie „dzierżawy” od szwedzkiej spółki SAAB Aerospace. Obowiązujący, dziesięcioletni kontrakt kończy się w 2027 r., ale możliwe jest jego przedłużenie o dwa lata. Siły Powietrzne Republiki Czeskiej będą jednak potrzebować Gripenów w dłuższej perspektywie, ponieważ pierwsze myśliwce F-35 mają zostać dostarczone dopiero na początku trzeciej dekady XXI w., a pełna zdolność bojowa w zakresie ich użytkowania zostanie osiągnięta w 2035 r. František Šulc, pierwszy zastępca Ministra Obrony Republiki Czeskiej, informował już w październiku 2023 r. o trwających negocjacjach z agencją rządową Szwecji w sprawie przedłużenia dzierżawy Gripenów do 2035 r.

Wymiana floty a wsparcie Ukrainy. W dłuższej perspektywie wymiana maszyn stworzy możliwość przekazania Gripenów Ukrainie. W Szwecji, gdzie do Sił Powietrznych systematycznie wprowadzane są te myśliwce w najnowszej wersji E, toczy się obecnie debata o przekazaniu Ukrainie części floty w starszej konfiguracji. Ukraińscy piloci już uczestniczą w szkoleniach w Szwecji. Warto zauważyć, że JAS-39 Gripen E/F był rozważany przez rząd Republiki Czeskiej jako jedna z alternatyw dla pozyskanych ostatecznie F-35. Podobny kontrakt na użytkowanie JAS-39 Gripen C/D posiadają także Węgry. Zapowiedziały one już chęć wykupu leasingowanych wcześniej 14 maszyn po 2026 r., a ich producent SAAB ma zapewnić serwis do 2036 r. Negocjacje były zapewne

powiązane z wyrażeniem przez parlament Węgier zgody na członkostwo Szwecji w NATO, choć trudno jest wskazać, jaki to miało wpływ na ostateczny kształt umowy.

Inne kontrakty zbrojeniowe. Po 2022 r. Republika Czeska przeprowadziła także wiele innych działań modernizacyjnych w podstawowych kategoriach uzbrojenia, szczególnie w wojskach lądowych. W maju rząd tego państwa podjął decyzję o rozpoczęciu negocjacji z Niemcami w sprawie zakupu około 70 czołgów Leopard w najnowszej wersji 2A8. Wcześniej, w 2023 r., Republika Czeska otrzymała od Niemiec 14 takich czołgów w wersji 2A4 w ramach tzw. „wymiany okrężnej” za maszyny przekazane Ukrainie. W maju 2023 r. rząd Republiki Czeskiej zatwierdził zakup 246 bojowych wozów piechoty CV90 MkIV od szwedzkiej spółki holdingu BAE Systems. W planach jest także modernizacja około 100 będących w posiadaniu Sił Lądowych bojowych wozów piechoty Pandur-II i zakup kolejnej partii około 70 maszyn produkowanych w zakładach Tatra na licencji austriackiej firmy Steyr. W grudniu 2022 r. Ministerstwo Obrony Republiki Czeskiej wprowadziło aneks do kontraktu z francuskim przedsiębiorstwem Nexter Systems, na podstawie którego zwiększyło zamówienie na samobieżne armatohaubice CAESAR (oparte na podwoziu Tetry) o 10 sztuk, zwiększając liczbę zamówienia do 62 sztuk. Pod koniec 2023 r. Ministerstwo Obrony podjęło także negocjacje z brazylijskim producentem samolotów Embraer celem zakupu samolotów transportowych. Plany modernizacyjne zakładają także nabycie innych typów uzbrojenia, w tym m.in. bezzałogowych statków powietrznych, systemów obrony powietrznej krótkiego zasięgu czy moździerzy samobieżnych.

Podsumowanie. Pełnoskalowa wojna na Ukrainie znacząco przyspieszyła politykę militaryzacji w Republice Czeskiej. Mimo że znaczna część realizowanych obecnie planów modernizacyjnych Sił Zbrojnych Republiki Czeskiej została zasygnalizowana w przyjętej w 2019 r. Koncepcji Rozwoju Sił Zbrojnych, to niektóre ogólne zapisy dokumentu i brak konkretnych deklaracji dotyczących tempa wymiany sprzętu czy docelowego wariantu nowego uzbrojenia pozostawiały możliwość wycofania się z niektórych założeń. Podobne wątpliwości budziło powolne tempo dochodzenia do wymaganego przez NATO wydatkowania na obronność na poziomie 2% PKB. Podpisanie kontraktu na zakup myśliwców piątej generacji F-35 stało się symbolem ambitnej, jak na rozmiary Republiki Czeskiej, modernizacji jej Sił Zbrojnych. Polityka modernizacji w największym stopniu dotyczy Sił Lądowych, co ze względu na uwarunkowania geostrategiczne wschodniej flanki NATO wydaje się w pełni uzasadnione. Co istotne, we wdrożeniu znacznej części kontraktów zagranicznych uczestniczy dobrze rozwinięty czeski przemysł zbrojeniowy, a obejmuje ono produkcję komponentów, instalowanie środków rażenia na rodzimych podwoziach czy produkcję sprzętu na licencji. Ponadto zakupy zbrojeniowe Republiki Czeskiej nie są oparte na jednym dostawcy, co przynosi zarówno określone korzyści (np. możliwość negocjacji kosztów i warunków offsetowych z różnymi kontrahentami czy dywersyfikację źródeł dostaw komponentów i zaplecza serwisowego w przypadku konfliktu zbrojnego), jak i związane z tym ryzyka (np. konieczność utrzymywania rozdrobnionych łańcuchów dostaw).